

Významné druhy brouků vrchu Mileč u Hřebečníků

Miroslav Zýka

Hornická 1601, 269 01 Rakovník, e-mail: oryctes@seznam.cz

Zýka M. 2010: Významné druhy brouků vrchu Mileč u Hřebečníků (The significant species of beetles of Mileč hill near Hřebečníky). – Západočeské entomologické listy, 1: 64–68. Online: <http://www.zpcse.cz/entolisty/entolisty.html>, 9-11-2010.

Abstract. Important species from Mileč hill, particularly in the warm southern downhill with old hornbeam above Berounka River, are presented. Some findings, e.g. *Aulonium trisulcum* (Fourcroy, 1785) and *Tilloidea unifasciata* (Fabricius, 1787), are very interesting for faunistics in Bohemia.

Key words: Coleoptera, faunistics, Protected Landscape Area, Křivoklátsko, Mileč hill, Czech Republic

ÚVOD

Území Křivoklátska je jedním z nejcennějších zachovalých přírodních celků na území Čech s vysokou diverzitou brouků (Coleoptera). Výsledky faunistického průzkumu Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko zpracoval Rébl (RÉBL 2010), který uvádí z tohoto území 2 402 druhů a poddruhů brouků. Výzkum se dosud soustředil na atraktivní lokality, ale na rozsáhlém území Křivoklátska se nachází další velmi zajímavé lokality. Jednou z nich je vrch Mileč, jehož průzkum je předmětem tohoto příspěvku.

STRUČNÝ POPIS LOKALITY

Vrch Mileč (424 m n. m.) se rozkládá na levém břehu řeky Berounky na k. ú. obce Hřebečníky, zhruba 1,4 km severně od obce Skryje a 1,3 km jihovýchodně od obce Hřebečníky, ve faunistickém čtverci 6048b. Lokalita je součástí CHKO Křivoklátsko. Jižní svah hraničí s korytem řeky Berounky, ve východní části tohoto svahu je mezi úpatím a korytem řeky travnatá louka, která je rozparcelována k jednotlivým chatám stojícím na úpatí kopce. Louka je většinou intenzivně sečena motorovými sekačkami, pouze v malé části seč neprobíhá, nebo je sečena dvakrát ročně. Severní svah hraničí se zemědělsky využívanými pozemky. Na západním okraji je vrch Mileč ohraničen Chmelnickým potokem, na východním svahu Karáskovským potokem, které oba pramení v blízkosti obce Hřebečníky, a pod Milečem se vlévají do Berounky (Obr. 1, 2).

Ve spodní části jižního svahu vrchu Mileč, který spadá prudce k řece Berounce, převládá habr s vtroušeným dubem, lípou, lískou, hlohem a borovicí, která dominuje v horní části jižního svahu. Podrost jižního svahu je chudý. Na několika místech vystupují skalní

Obr. 1. Pohled z vrchu Mileč východním směrem. V pozadí skryjský most a vrch Vosník, jehož svah nad řekou je součástí NPR Týřov. Foto: Miroslav Zýka.

Fig. 1. The view from Mileč hill to the east side. In the background, there is the Skryje's bridge and Vosník hill, which hillside above river is a part of the Natural Reserve Týřov. Photo: Miroslav Zýka.

Obr. 2. Vrch Mileč – podzimní pohled ze skryjského mostu. Foto: Miroslav Zýka.

Fig. 2. Mileč hill – autumn view from the Skryje's bridge. Photo: Miroslav Zýka.

výchozy či jsou vytvořena suťová pole. V horní části jižního svahu je několik pasek především v borovém porostu. Paseky samovolně zarůstají, a poskytují tak možnost potravy některým druhům brouků i dalšímu hmyzu na květech rostlin, zejména pcháčů. Buk se nachází především při vrcholu Mileče a na jeho severním svahu, kde se k němu přidává také smrk. Severní svah je o poznání vlhčí než svah jižní, což se projevuje i na bohatosti podrostu.

Z koleopterologického hlediska je nejvýznamnější starý habrový porost s vtroušenými dřevinami ve spodní části jižně exponovaného svahu nad korytem řeky Berounky. Staré habry (Obr. 3) s mnohými dutinami poskytují vhodné podmínky pro ty druhy brouků, které jsou na dutiny svým vývojem vázány. Osluněné stromy na strmém svahu nad Berouňkou hostí teplomilné xylofágní druhy brouků.

MATERIÁL A METODIKA

Průzkum jsem prováděl v letech 2009–2010. Používal jsem klasické metody sběru (sklepávání, prosívání, smýkání), sběr pomocí pastí s různými návnadami (například vinnou past), nárazovou past, lov na světlo (výbojka Phillips 250W umístěná u chaty na okraji habřiny), individuální noční sběr, odchov z larev. Vinnou pastí je myšlena past zhotovená z PET lahve vystřihnutím otvorů po stranách, jako návnada bylo použito bílé víno s kousky ovoce (jablka, banány). Tyto pasti byly instalovány v korunách stromů, na jejich kmenech, a na stěnách chaty na okraji habřiny. Součástí zkoumaného území byla i luční plocha mezi úpatím vrchu a korytem Berounky ve východní části jižního svahu s vrbami lemujícími břeh řeky. Průzkum jsem zaměřil především na xylofágní a mykofágní druhy brouků. Podle mých vědomostí se dosud nikdo výzkumem brouků na vrchu Mileč nezabýval. Nomenklatura vychází z těchto prací: JELÍNEK (1993) – většina Coleoptera, MERTLIK (2008) – Coleoptera: Melasidae, NOVÁK 2007 – Coleoptera: Tenebrionidae.

Obr. 3. Přestárlé habry na Mileči.

Fig. 3. Overage hornbeams on Mileč hill.

U druhů zařazených do Červeného seznamu bezobratlých ČR (FARKAČ et al. 2005) uvádím jejich kategorizaci. U všech uvedených druhů platí M. Zýka det.

VÝSLEDKY

Do následujícího přehledu jsem zařadil druhy uvedené v Červeném seznamu a druhy, které považuji za významné z faunistického hlediska a z hlediska jejich ohrožení. Zvláště chráněné druhy byly pouze pozorovány a jejich výskyt zaznamenán. Charakteristika výskytu druhů vychází ze zkušeností autora a obecně známých poznatků.

Anthribidae

Platyrhinus resinosus (Scopoli, 1763): 15.V.2010, 1 ex., na habrovém pahýlu. Druh přirozených listnatých lesů, zejména v bučinách. Kategorie NT.

Bostrichidae

Lyctus pubescens Panzer, 1793: 8.VIII.2009, více ex., na vrbových polenech. Řidčeji nalézáný druh.

Buprestidae

Dicerca berolinensis (Herbst, 1779): 11.VI.2010, 1 ex., na kmene habru, ex larvae 2010, 1 ex., habrové větve. Druh zachovalých listnatých biotopů, charakteristický pro staré habrové a bukové porosty. Kategorie VU.

Cerambycidae

Anaesthetis testacea (Fabricius, 1781): 4.VII.2010, 1 ex., na světlo. Pro Křivoklátsko vzácnější druh (RÉBL 2010) s vazbou na zasychající větve listnatých stromů.

Callimus angulatus (Schrank, 1789): 11.IV.2010, 4 ex., hotová imaga ve větvi habru; ex larvae 2010, 5 ex., habrové větve. V Čechách vzácnější druh teplých listnatých porostů.

Clytus tropicus (Panzer, 1795): 11.VI.2010, 1 ex., vinná past umístěná v koruně habru. Vzácnější druh charakteristický pro teplejší převážně dubové porosty.

Lamia textor (Linnaeus, 1758): 17.V.2009, 1 ex., na břehu Berounky v porostu kopřiv; 11.VI.2010, 1 ex., na břehu Berounky v porostu kopřiv. Druh mizející s likvidací starších vrbových porostů v souvislosti s vodohospodářskými úpravami (Obr. 4). Kategorie NT.

Leioderus kollari L. Redtenbacher, 1849: 11.VI.2010, 4 ex., na světlo. V Čechách poměrně vzácný druh listnatých porostů. Kategorie NT.

Oberea linearis (Linnaeus, 1761): 30.VI.2010, 1 ex., oklep lísky; 1.VII.2010, 1 ex., na listu lísky. Řidký druh teplých listnatých porostů s vazbou na lísku.

Saphanus piceus (Laicharting, 1784): 1.VI.2009, 1 ex., na světlo; 8.VI.2009, 1 ex., v noci na habrovém pahýlu. Řidší druh přirozených porostů, charakteristický i pro původní habrové porosty. Kategorie NT.

Stictoleptura erythroptera (Hagenbach, 1822): 12.VII.2009, 1 ex., na kvetoucím pcháči. Vzácný a velmi ohrožený druh vázaný na staré duté stromy. Křivoklátsko je jednou z mála oblastí v České republice, kde je v současné době doložen recentní výskyt. Kategorie CR

Obr. 4. *Lamia textor* na břehu Berounky pod vrchem Mileč. Foto: Miroslav Zýka.

Fig. 4. *Lamia textor* along river Berounka below Mileč hill. Photo: Miroslav Zýka.

Obr. 5. *Tilloidea unifasciata* je v Čechách vzácný druh. Foto: Miroslav Zýka.

Fig. 5. *Tilloidea unifasciata* is a rare species in Bohemia. Photo: Miroslav Zýka.

Xylotrechus arvicola (Olivier, 1795): 11.VI.2010, 1 ex., na kmeni habru; 30.VI.2010, 1 ex., na padlém habru. Řidší druh teplých oblastí.

Cleridae

Tilloidea unifasciata (Fabricius, 1787): 11.VI.2010, 1 ex., na buku napadeném brouky čeledi Anobiidae společně s *Tillus elongatus* (Linnaeus, 1758). Druh je hojnější na jižní Moravě, z Čech je uváděn z Polabí (ZÚBER 2006). Na Křivoklátsku se mi ho podařilo zjistit i na lokalitách Sírská hora a Dubinky, v okolí Skryjí nalezen i Z. Nedvědem a J. Hromádkou (pers. comm.) Pro CHKO Křivoklátsko významný nález, RĚBL (2010) odsud druh neuvádí (Obr. 5).

Colydiidae

Aulonium trisulcum (Fourcroy, 1785): 1.VIII.2009, 2 ex., na světlo; 30.VI.2010, 1 ex., na světlo; 1.VII.2010, 1 ex. na světlo; 4.VII.2010, 2 ex., na světlo. Druh znám především z oblastí jihomoravských lužních lesů, z Čech uváděn z Polabí (MIKÁT et al. 2004). Nalézán v chodbičkách kůrovců na jilmeh. Pro CHKO Křivoklátsko významný nález, RĚBL (2010) odsud druh neuvádí. Kategorie VU.

Synchita separanda (Reitter, 1881): 1.VI.2009, 3 ex., v noci na kmeni habru. Vzácný druh přirozených listnatých porostů. Kategorie EN.

Cucujidae

Pediacus depressus (Herbst, 1794): 6.VIII.2009, 1 ex., na světlo; 11.VI.2010, 1 ex., na světlo. Vzácnější druh listnatých porostů. Kategorie EN.

Dermestidae

Attagenus punctatus (Scopoli, 1772): 13.IV.2009, 1 ex., v chatě na úpatí vrchu; 17.VI.2010, 1 ex., v chatě na úpatí vrchu. Řidčeji nalézáný druh.

Elateridae

Brachygonus megerlei (Lacordaire, 1835): 5.VIII.2010, 1 ex., na světlo. Vzácný krepuskulární druh zachovalých listnatých porostů s vazbou na dutiny stromů. Kategorie VU.

Hypogonus inunctus (Panzer, 1795): 1.VI.2009, 1 ex., v noci na kmeni starého habru. Vzácnější krepuskulární druh listnatých lesů a lužních hájů. Kategorie EN.

Stenagostus rhombeus (Olivier, 1790): 2.VII.2010, 4 ex., na světlo; 14.VIII.2010, 1 ex., na světlo. V ČR vzácnější krepuskulární a noční druh. Kategorie EN.

Endomychidae

Endomychus coccineus (Linnaeus, 1758): 25.VII.2009, 1 ex., na světlo; 21.VII.2010, 1 ex., prosev v habřině. Druh zachovalých listnatých porostů. Kategorie VU.

Lycoperdina bovistae (Fabricius, 1792): 8.VIII.2009, více ex., v pýchavkách v habřině. Druh vázaný na pýchavkovité houby (Lycoperdaceae). Kategorie EN.

Geotrupidae

Odontaeus armiger (Scopoli, 1772): 25.VII.2009, 1 ex., na světlo; 28.VIII.2009, 1 ex., na světlo; 17.VI.2010, 2 ex., na světlo; 3.VII.2010, 1 ex., na světlo; 5.VIII.2010, 1 ex., na světlo. Druh často naletující na světlo, lokálně všude po území ČR (Obr. 6). Kategorie EN.

Lucanidae

Aesalus scarabaeoides (Panzer, 1794): 11.VI.2010, 1 ex., na světlo; 3.VII.2010, 1 ex., na světlo. Skrytě žijící druh přirozených listnatých porostů.

Lucanus cervus (Linnaeus, 1758): 24.VI.2010, 1 ex., v letu při okraji habřiny; 29.VI.2010, 1 ex., v letu při okraji habřiny; 30.VI.2010, 1 ex., mrtvé imago v habřině; 1.VII.2010, 2 ex., v letu při okraji habřiny; 31.VII.2010, 1 ex., na vegetaci na okraji habřiny. Druh charakteristický pro doubravy a dubohabřiny teplejších oblastí. Kategorie EN.

Melandryidae

Conopalpus testaceus (Olivier, 1790): 24.V.2009, 1 ex., oklep; 22.V.2010, 1 ex., oklep habru; 3.VII.2010, 1 ex., oklep habru. Druh přirozených listnatých lesů. Kategorie VU.

Orchesia luteipalpis Mulsant et Guillebeau, 1857: ex larvae 2010, více ex. z rezavce *Inonotus radiatus* na olši při okraji louky. Vzácně nalézáný druh, odchovem z výše jmenované houby by mohl být nalezen na více lokalitách.

Phloiотrya rufipes (Gyllenhal, 1810): 1.VI.2009, 1 ex., na habru; 8.VI.2009, 1 ex., na habru; 14.VI.2009, 3 ex., na habru; 4.VII.2009, 1 ex., na habru. Druh charakteristický pro zachovalé prostředí listnatých porostů.

Obr. 6. *Odontaeus armiger* je druhem často naletujícím na světlo. Foto: Miroslav Zýka.

Fig. 6. *Odontaeus armiger* flies often at the light. Photo: Miroslav Zýka.

Melasiidae

Isorhipis marmottani (Bonvouloir, 1871): 4.VII.2009, 2 ex., habr napadený brouky čeledi Anobiidae; ex larvae 2009, 3 ex., habr; ex larvae 2010, 11 ex., habr; 5.VII.2010, 1 ex., nárazová past umístěná na okraji habřiny. Vzácný druh známý v ČR z mála lokalit (MERTLIK 2008). Kategorie CR.

Meloidae

Meloe rugosus Marsham, 1802: 24.X.2009, 1 ex., na cestě pod Milečem. Zajímavé faunistické pozorování. Rébl (2010) tento druh z CHKO Křivoklátsko neuvádí. Kategorie VU.

Mycetophagidae

Mycetophagus fulvicollis Fabricius, 1792: 11.VI.2010, 1 ex., na kmeni habru. Vzácnější, skrytě žijící druh. Kategorie VU.

Mycetophagus multipunctatus Fabricius, 1792: ex larvae 2010, více ex., z rezavce *Inonotus radiatus* na olši při okraji louky. Druh zařazený do Červené knihy v kategorii VU, ačkoliv je nalézán mnohem častěji než oba další jmenované druhy rodu *Mycetophagus* a je široce rozšířen. Kategorie VU.

Mycetophagus populi Fabricius, 1798: 11.VI.2010, 1 ex., na habru. Řídce nalézáný druh. Kategorie VU.

Ptinidae

Ptinus sexpunctatus Panzer, 1795: 13.IV.2009, 1 ex., vinná past u chaty na spodním okraji habřiny. Řidčeji nalézáný druh.

Scarabaeidae

Gnorimus nobilis (Linnaeus, 1758): 17.VI.2010, 1 ex., na kmeni dubu. Druh charakteristický pro zachovalé listnaté porosty. Kategorie VU.

Silvanidae

Silvanoprus fagi (Guérin-Ménéville, 1844): 22.V.2010, 1 ex., v letu nad pasekou. Řídce nacházený druh. Neuveden Réblem pro CHKO Křivoklátsko (RÉBL 2010). Kategorie VU.

Staphylinidae

Velleius dilatatus (Fabricius, 1787): 21.VII.2010, 3 ex., vinná past v koruně topolu. Zajímavý druh nalézáný často pod hnízdy sršňů. Kategorie NT.

Tenebrionidae

Corticeus longulus (Gyllenhal, 1827): 22.V.2010, 4 ex., v letu nad pasekou; 11.VI.2010, 1 ex., oklep borového chraští. Řidčeji nalézáný druh borových porostů. Kategorie VU.

Hymenalia rufipes (Fabricius, 1792): 5.VIII.2010, 1 ex., na světlo. V Čechách řídký druh teplých oblastí.

Mycetochara axillaris (Paykull, 1799): 17.VI.2010, 1 ex., na starém habru. Druh zachovalých listnatých porostů.

Platydemia violaceum (Fabricius, 1790): 14.VI.2009, 1 ex., na habru. V Čechách řídkěji nalézáný druh. Kategorie NT.

Prionychus melanarius (Germar, 1813): 5.VIII.2010, 1 ex., na světlo. V Čechách řídkěji nalézáný druh. Kategorie VU.

ZÁVĚR

Příspěvek shrnuje výsledky průzkumu brouků na vrchu Mileč. Lokalita je velmi cennou především díky zachovalému habrovému porostu na jižním svahu. Tento porost zasluhuje ochranu, protože je vhodným prostředím pro v současnosti ohroženou skupinu brouků, kteří jsou vázáni na dutiny listnatých stromů. Z výše uvedených druhů to jsou např. *Stictoleptura erythroptera*, *Brachygonus megerlei*, *Hypogonus inunctus*, *Gnorimus nobilis*, *Mycetochara axillaris*, *Prionychus melanarius*. Mimo tyto druhy jsem na lokalitě zjistil řadu druhů hojnějších, rovněž vázaných na dutiny starých stromů, jako například *Allecula morio* (Fabricius, 1787), *Prionychus ater* (Fabricius, 1775), *Mycetochara maura* (Fabricius, 1792), *Pseudocistela ceramboides* (Linnaeus, 1758), *Protaetia lugubris* (Herbst, 1786). Vzhledem k zachovalosti lokality lze očekávat nálezy dalších vzácných druhů s vazbou na přirozené listnaté porosty, proto v průzkumu hodlám pokračovat i v dalším období se zaměřením i na další, prozatím mnou méně zkoumané skupiny brouků (např. Adephaga).

PODĚKOVÁNÍ

Velké poděkování patří mé přítelkyni Ivaně, jejíž chata na úpatí Mileče byla jedinečným zázemím pro můj výzkum. Poděkování dále patří Marionu Mantičovi (Hlučín – Bobrovníky) a Václavu Křivanovi

(Štěměchy) za kritické připomínky k textu a Pavlu Bezděčkovi (Jihlava) za celkovou revizi textu.

LITERATURA

- FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds) 2005: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. (Red list of threatened species in the Czech republic. Invertebrates). – Agentura ochrany přírody a krajiny, ČR, Praha, 760 pp.
- JELÍNEK J. 1993: Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). (Seznam československých brouků). – Folia Heyrovskyana, Supplementum 1: 3–172.
- KOLIBÁČ J., MAJER K. & ŠVIHLA V. 2005: Cleroidea. Brouci nadčeledi Cleroidea Česka, Slovenska a sousedních oblastí. (Beetles of the superfamily Cleroidea in the Czech and Slovak republics and neighbouring areas). – Praha, Clarion production, 186 pp.
- KONVIČKA M., ČÍZEK L. & BENEŠ J. 2006: Ohrožený hmyz nížinných lesů: ochrana a management. – Olomouc, Saggiataria, 79 pp.
- LAIBNER S. 2000: Elateridae České a Slovenské republiky. – Kabourek, Zlín, 292 pp.
- MERTLIK J. 2008: Druhy čeledi Melasidae (Coleoptera: Elateroidea) České a Slovenské republiky. (The species of the family Melasidae (Coleoptera: Elateroidea) Czech and Slovak Republics). – Elateridarium, 2: 69–137. <http://www.elateridae.com/elateridarium/>
- MIKÁT M., MOCEK B. & ZÁMEČNÍK J. 2004: Výsledky entomologického průzkumu lokality „Slavíkovy ostrovy“ u Přelouče. (Results of entomological research of the locality „Slavíkovy ostrovy“ near Přelouč town (Eastern Bohemia, Czech republic)). Acta Musei Reginae Hradecensis S. A., 30 (2004). 101–121.
- NOVÁK V. 2007: Coleoptera: Tenebrionidae. Folia Heyrovskyana, series B, Icones Insectorum Europae Centralis. – Kabourek, Zlín, 24 pp.
- RÉBL K. 2010: Výsledky faunistického průzkumu brouků (Coleoptera) na území Chráněné krajinné oblasti a Biosférické rezervace Křivoklátsko (Česká republika). (Results of faunistic survey of beetles (Coleoptera) in the territory of Protected Landscape Area and Biospheric Reservation Křivoklátsko (Czech republic)). – Elateridarium, 4 (Supplementum): 1–253.
- ZÚBER M. 2006: Faunistic records from the Czech Republic – 217, Coleoptera: Cleridae: Tillinae, Chrysomelidae: Alticinae. – Klapalekiana, 42 (4): 342.